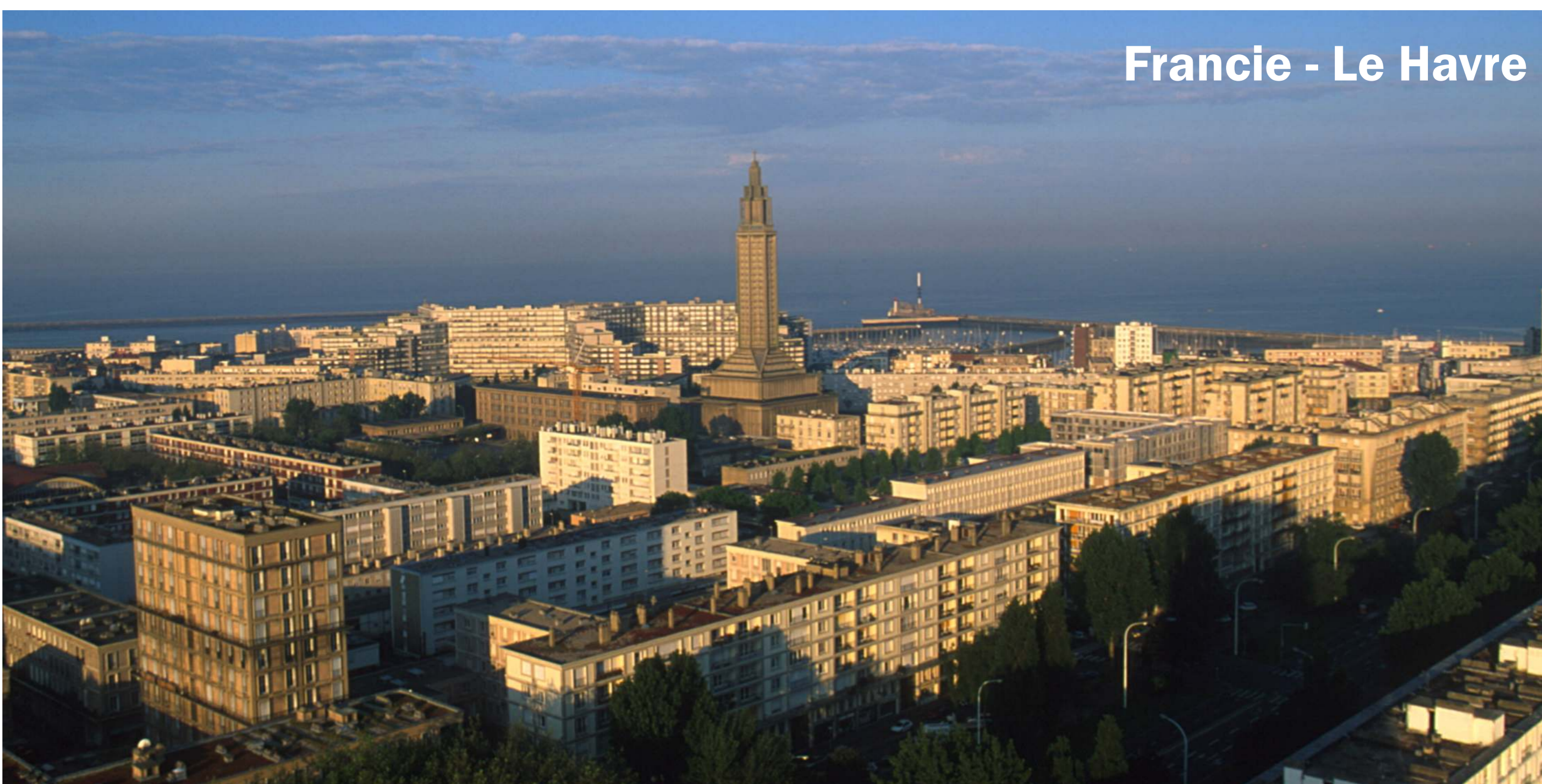

Česká republika - Ostrov

Německo - Chemnitz

Francie - Le Havre

New York (USA), Chrysler Tower, William Van Alen, 1929-1930

Ostrava Poruba (Česká republika), tzv. Oblouk

Havířov (Česká republika)

Architektura 50. let dvacátého století v Karlovarském kraji a Sasku Nositel projektu: Dům kultury Ostrov

V současné době se probouzí zájem o architekturu vzniklou po druhé světové válce v zemích tzv. východního bloku. Značnou pozornost poutá nejen její příběh z pohnuté doby padesátých let 20. století, ale především stylová východiska a urbanistické koncepte „ideálních měst“. Toto architektonické pojetí čerpá ze shodných zdrojů a motivů tradicionalismu, jenž svou dráhu započal na konci devadesátých let 19. století v USA. V Evropě k opětovnému rozšíření historizujících forem dochází kolem roku 1905 a to působí až do 30. let. Umělecký směr označovaný jako socialistický realismus byl schválen roku 1932 Ústředním výborem Komunistické strany SSSR jako oficiální směrnice pro literaturu, výtvarné umění a hudbu. Teprve později přichází snaha „naroubovat“ tuto koncepci ideologizující teorie i na architekturu. Ideově měl vycházet z oslavy vládnoucího režimu a zpodobňovat jeho úspěchy v reálném životě lidí. Okázala monumentalita klasických (antických) forem měla oslavovat novou dobu s jejími novými hrdiny.

Po únoru 1948 se v Československu stal ve všech oborech okamžitě vzorem tehdejší Sovětský svaz. Zesílil tím i tlak na uplatňování sovětského umění, tzv. socialistického realismu. Tak jako i v jiných oborech se i v architektuře posléze stal socialistický realismus všeobecným principem tvorby. Architektura funkcionalismu a konstruktivismu byla zavržena jako buržoazní, kosmopolitní a dekadentní forma architektury. Směr pohybu šel opět nazpět k historizujícím formám s proklamativním zdůrazňováním národních motivů. Podobný vývoj postihl všechny země sovětského bloku. Charakteristické věžovité stavby typu moskevské Lomonosovovy univerzity, vycházející z předloh historizujících mrakodrapů v USA, tak můžeme nalézt od Moskvy přes Kyjev, Varšavu, Bukurešť až po Prahu, kde byl v letech 1952-1954 postaven Hotel International, dnes Hotel Crowne Plaza. Monumentální historizující architektura i celá urbanistická řešení nových obytných celků stalinské éry se v Československu projevila vedle Poruby a Havířova na Ostravsku nejvýrazněji v Karlovarském kraji. Orientace na budování těžkého průmyslu, jehož zdrojem bylo tehdy uhlí, znovu výrazně prosazuje hornictví. Příliv horníků pak vedl k masivní výstavbě bytů a celých obytných komplexů. Architektura socialistického realismu či lépe řečeno socialistického historismu tak bezprostředně souvisí právě s těžbou či s výstavbou hutí. Na Jáchymovsku pak navíc s tragickou těžbou uranu.

Socialistický historismus, jak se někdy architektura socialistického realismu po její historizující podobu také označuje, ovlivňoval vývoj architektury v Sovětském svazu až do poloviny 50. let 20. století, kdy ji tvrdě kritice podrobil Nikita Chruščov. Poté se forma architektury socialistického realismu mění a opět se navrácí racionální duch moderny. V bývalém Československu tento trend nastává v roce 1958 úspěchem na světové výstavě Expo v Bruselu. V regionech mimo Prahu však ke změnám dochází až kolem roku 1960. Ke konci 60. let pak naproti tomu dochází v západní Evropě i USA ke kritice funkcionalismu a postupně se rozvíjí postmodernismus - architektura sahající opět po tradicionalismu, ale již s principem teatrality, bez náhledu na jakoukoli ideologii. Pro USA zůstala ovšem neoklasicistní architektura nesmírně oblíbenou a dodnes koncepte „traditional“ přežívá zejména u staveb rodinných domků.

I v poválečném vývoji západní Evropy ale docházelo k opětovnému uplatňování historizujících, zejména klasicizujících forem. Mezi významnými tvůrci tohoto stylu je nutno připomenout zvláště Augusta Perreta, který na konci 40. a začátkem 50. let 20. století obnovil válkou zničené severofrancouzské město Le Havre. Dnes je toto město pro svůj jedinečný a ucelený soubor architektury zapsáno na Seznam světového dědictví UNESCO.

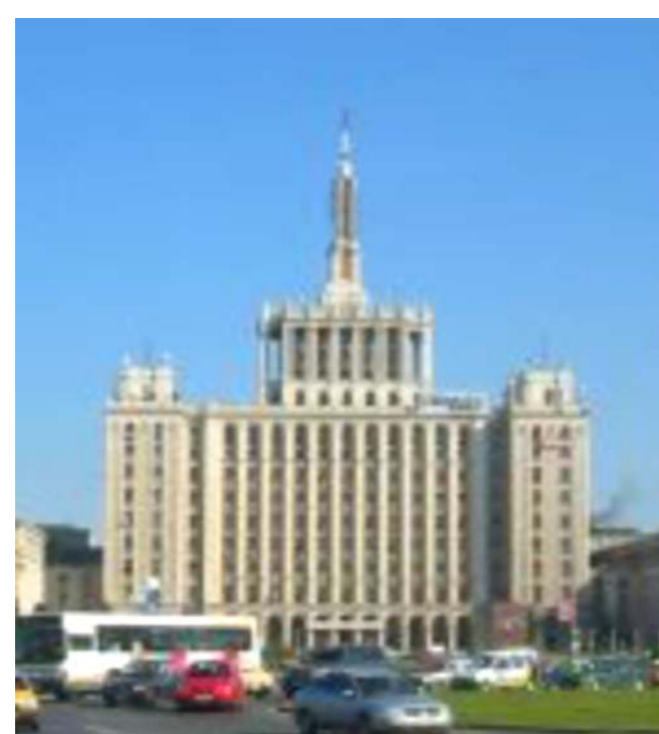
Poválečná architektura v tehdejší Československu a Sasku má řadu společných znaků. Jedním ze základních měřidel nových sídelních celků bylo vytvoření městského prostoru, prostředí příjemného pro život lidí, lidského měřítka a historických vazeb. Komplexně pojatá zástavba byla zasazena do zeleně jako plnohodnotná zahradní města. Urbanistická řešení i jednotlivé vazby architektury vykazují architektonickou skladbu podle nejobecnějších antických pravidel kompozice s důrazem na symetrii a gradaci s renesančním smyslem pro měřítka a proporci. Pravidelná kompozice městského půdorysu vychází z antických schémat a renesančních teorií „ideálních měst“. I dekorace dalších doplňkových prvků (mříže oken, zábradlí balkonů) akcentovala národní motivy – například v Čechách lipové listy a v Sasku listy dubové.

Tento projekt byl spolufinancován z prostředků EU v rámci iniciativy Společenství INTERREG IIIA a je podporován Karlovarským krajem
Partner projektu: Staatliche Studienakademie Breitenbrunn
Texty: Christian Meyer, Lubomír Zeman, Peter Ivic, Marek Poledníček
Fotky: Marek Poledníček, Christian Meyer, Ondřej Kalmán, Lukáš Jelinek a další.
Grafické zpracování: Martin Kaiser, Anna Bilková

Varšava (Polsko), Palác vědy a kultury, Lev Vladimirovič Rudněv 1952-1956

Bukurešť (Rumunsko), Casa Scintei, Horia Maicu 1952-1956

Moskva (Ruská federace), Lomonosovova univerzita, Lev Vladimirovič Rudněv 1948-1953